

Gele luzernevlinder

Colias hyale

De gele luzernevlinder is een schaarse trekvlinder. Hij wordt relatief vaak in het zuidoosten gezien, onder ander bij luzerne- en klavervelden. De eerste individuen arriveren in mei en juni, en in augustus vliegt de nieuwe generatie. De rups lijkt op die van de oranje luzernevlinder, maar de oranje vlekjes zijn wat kleiner en de zwarte vlekjes ontbreken.

Levenscyclus en gedrag

Als waardplant gebruikt de gele luzernevlinder allerlei vlinderbloemigen zoals luzerne, wikke-soorten, rupsklavers en klavers. De vrouwtjes zetten de eitjes afzonderlijk af op de bladeren of stengels. Ei-afzetting vindt vooral 's middags plaats en bij voorkeur op jonge of lage planten die groeien op kale grond. (HENRIKSEN & KREUTZER 1982, BINK 1992).

De rups voedt zich aanvankelijk met de bovenlaag van het blad, doorgaans dicht bij de hoofdnerf. Na iedere maaltijd rust de rups gestrekt langs de hoofdnerf. Na enkele dagen eten de rupsen hele bladeren. De soort overwintert als rups in Midden-Europa en is - in tegenstelling tot de oranje lu-

►► Tijdelijke voortplantingsbiotoop in berm van snelweg A7 nabij Hoorn (NH).
Temporary habitat in the verge of a motorway near Hoorn (prov. of Noord-Holland).

zervlinder - gedurende de gehele winter in rust. Halfvolgroeide rupsen overwinteren nabij de bladeren van de waardplant in de strooisellaag. Verpopping vindt plaats aan de stengel van de waardplant. (FROHAWK 1934).

Al vroeg in het jaar verschijnen de eerste vlinders. De dichtheid is hier vrij laag tot hoog, circa 1 tot 64 individuen per ha. In Centraal-Europa kunnen er bij sommige klavervelden soms (vele) duizenden aanwezig zijn. Bij zonnig weer vliegen ze rond met een snelle vlucht. De vlinder besteedt vrij veel tijd aan het zoeken naar nectar op bijvoorbeeld luzerne en klavers, soorten die eveneens als waardplant dienen. Mannetjes op zoek naar vrouwtjes houden zigzaggende patrouillevluchten. Vrouwtjes worden relatief vaak nectardrinkend gevonden. (HENRIKSEN & KREUTZER 1982, FROHAWK 1934, TAX 1989, BINK 1992).

Vliegtijd en overwintering

De gele luzernevlinder trekt in mei en juni, over het algemeen in lage aantallen, Nederland binnen. De vroegste waarneming is 30 maart. Waarschijnlijk zijn deze vlinders afkomstig uit Midden-Europa. Zij brengen in Nederland vermoedelijk één generatie voort die vliegt van begin juli tot eind oktober. In Zuid- en Centraal-Europa vliegt de soort in drie of vier generaties. De hier voortgebrachte generatie wordt soms aangevuld met nieuwe immigranten, waardoor in warme, droge zomers de soort vanaf augustus tamelijk talrijk kan zijn. In 'normale' jaren zijn er echter niet meer dan enkele tientallen waarnemingen. De laatste datum waarop een vlinder is gezien is 5 november. Van terugtrek naar het zuiden in het najaar zijn geen waarnemingen bekend. De soort overwintert als halfvolgroeide rups. In Nederland kunnen rupsen in principe niet overwinteren, slecht bestand als ze zijn tegen aanhoudend koel en vochtig weer. Enkele (zeer vroege) waarnemingen in het jaar suggereren dat rupsen bij uitzondering een enkele keer 's winters kunnen overleven. De noordelijkste overwinterende populatie is te vinden op het noordelijke deel van het eiland Öland (Zweden). Hier ligt in de winter veertig tot zestig dagen lang een dikke sneeuwlaag, die de overwinterende rupsen een goede overlevingskans biedt. (LEMPKE 1972, BINK 1992).

Leefgebied

De gele luzernevlinder vliegt in allerlei open terreinen zoals bloemrijke graslanden, bermen, braakliggend terrein of luzerne- en klaverakkers. (TAX 1989, BINK 1992, ADAMS 1997).

Mobiliteit, verspreiding en trend

De gele luzernevlinder is een zeer mobiele vlinder die tot de trekvinders wordt gerekend en grote afstanden kan afleggen. De vlinders trekken afzonderlijk of in kleine groepjes en vliegen dan in een rechte lijn vaak via geleidende landschapselementen, zoals dijken, kanalen, sloten, rivieren en de kustlijn.

De gele luzernevlinder is een Midden-Europese soort die in Denemarken en Zuid-Finland, van Zuidoost-België tot Noord-Spanje, en van Zwitserland tot de Noord-Balkan voorkomt. In delen van Zweden, Nederland en Zuid-Engeland wordt hij als trekvinder waargenomen. Hij ontbreekt in grote delen van Zuid-Europa. In Nederland wordt hij vrijwel jaarlijks in kleine aantallen waargenomen. Tot juni worden relatief veel individuen in Limburg gezien, daarna worden de vlinders meer verspreid waargenomen. In het najaar kan de soort in principe overal in Nederland worden gevonden. In de kustprovincies wordt hij minder vaak gezien dan de oranje luzernevlinder en in Groot-Brittannië is hij zelfs uiterst zeldzaam. Dit wijst erop dat de gele luzernevlinders die naar Nederland komen vooral uit het zuidoosten afkomstig zijn.

De gele luzernevlinder is nu een schaarse trekvinder. Vroeger was hij algemener dan tegenwoordig. Vooral gedurende een aantal zomers in de jaren veertig en vijftig is hij in grote aantallen gevonden. Met name 1947 was een topjaar met 6100 gemelde individuen (LEMPKE 1972). Een ander goed jaar is 1964 met 4500 individuen. Al deze waarnemingen staan slechts gedeeltelijk op de kaart; een deel van de gegevens van het toenmalige trekvinderonderzoek zijn helaas verloren gegaan. Sinds de jaren vijftig echter neemt het gemiddeld aantal waargenomen vlinders per jaar duidelijk af. Tegenwoordig gaat het hoogstens om enkele honderden meldingen per jaar. Het jaar 1992 is het meest recente jaar met veel waarnemingen.

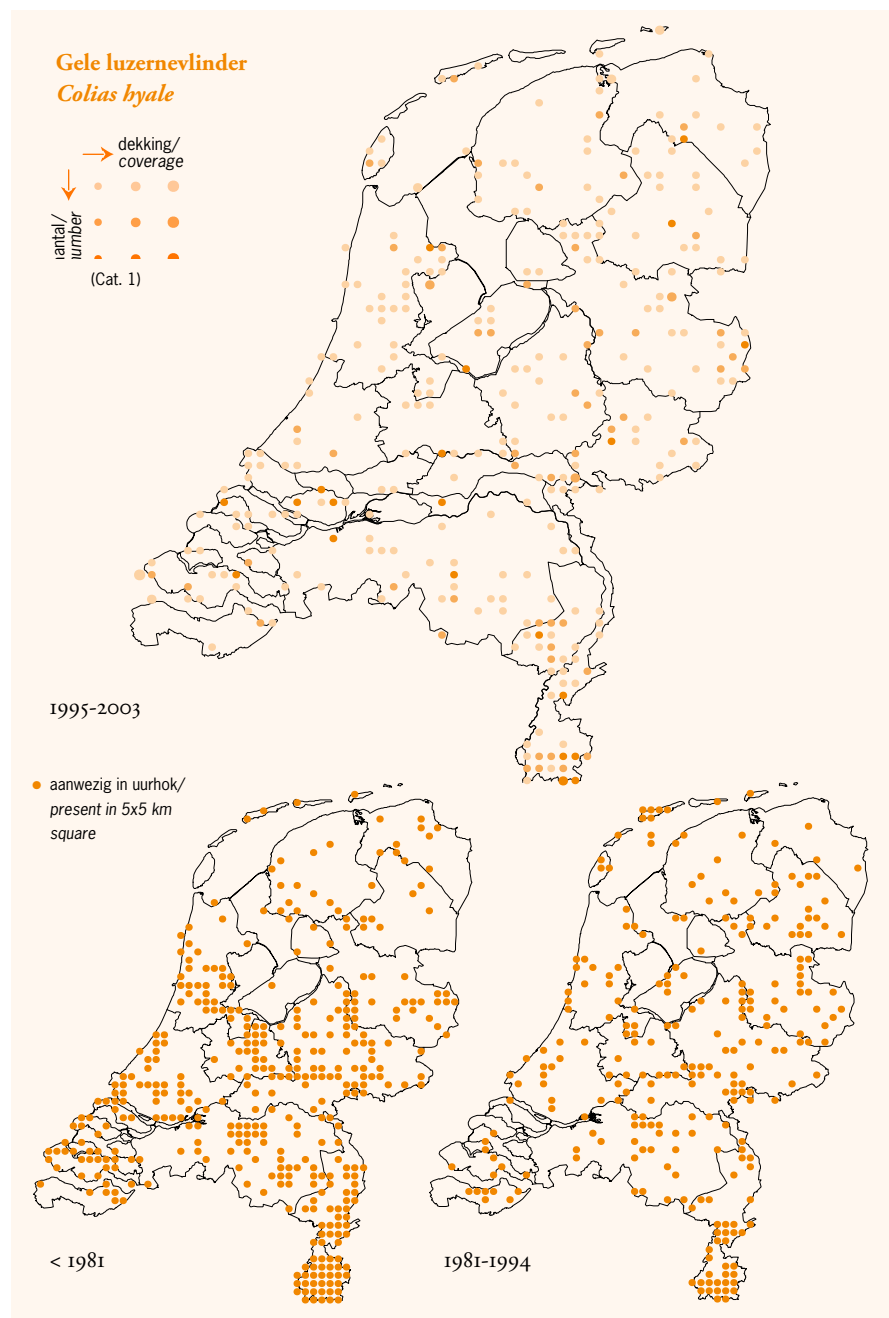
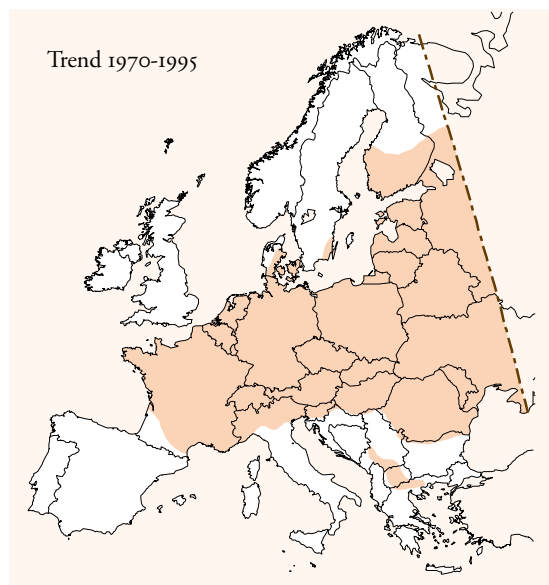
Bescherming

Op Europese schaal lijkt de gele luzernevlinder niet bedreigd. Door het trekgedrag van de soort is er geen Europese trend te bepalen. (VAN SWAAY & WARREN 1999). Het is een schaarse

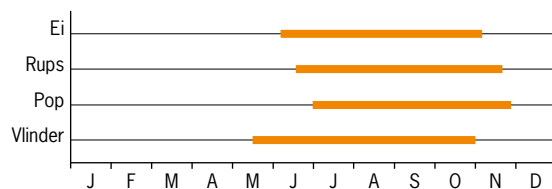
trekvinder waarvoor geen speciale beschermingsmaatregelen nodig zijn.

Toekomst

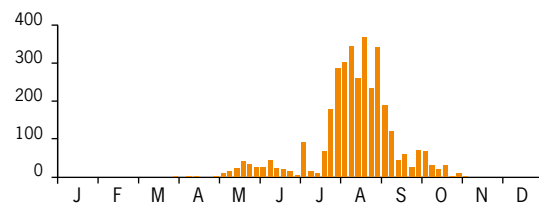
Het voorkomen van de gele luzernevlinder in Nederland is afhankelijk van de omstandigheden elders in Europa. Dat deze soort zeldzamer lijkt te worden, komt mogelijk door het toegenomen gebruik van kunstmest in Centraal-Europa, en het hiermee samenhangend verminderd gebruik van luzerne als groenbemester, waardoor geschikt leefgebied verdwijnt (HENRIKSEN & KREUTZER 1982).

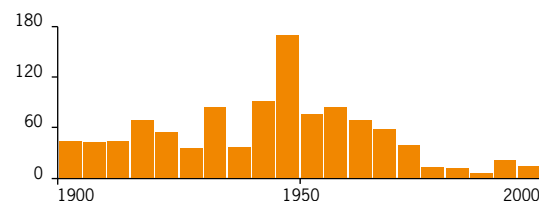
Stadia-diagram /
Life cycle diagram
(respectively egg, caterpillar,
pupa, imago)

Vliegtijd /Flight period

Trend 1900-2000

Profiel van de gele luzernevlinder

Voedsel rupsen Vlinderbloemigen *Fabaceae*.

Voedsel vlinders Nectar van allerlei kruiden, vooral vlinderbloemigen.

Duur stadia Ei: 4-7, rups: 18-35 (1e gen.), 220-250 (2e gen.), pop: 8-15, vlinder: 12-24, rijpingsduur ei: 7-9 dagen.

Vliegtijd vlinders In mei en juni arriveren de eerste vlinders, waarvan de nakomelingen vanaf juli vliegen, steeds aangevuld met nieuwe immigranten.

Overwinteringsfase Half volgroeide rups (niet in Nederland).

Leefgebied Open, grazige terreinen.

Mobiliteit Zeer mobiel, trekvlinder.

Dichtheid Vrij laag tot hoog, ca. 1 tot 64 individuen per ha, soms massaal.

Status Schaarse trekvlinder.

Rode Lijst Niet beschouwd.

Europese status Niet bedreigd.

Knelpunten verspreiding Niet relevant.

Verwachting toekomst Vrij zeldzame trekvlinder.

Beschermingsmaatregelen Geen speciale maatregelen nodig.

SUMMARY

Pale Clouded Yellow *Colias hyale*

Colias hyale is a scarce migrant. Butterflies, probably from Central Europe, arrive in small numbers almost every year, generally in May and June. These produce one generation that flies from early July until October, being reinforced by later migrants. The butterflies are mostly found on open, grassy sites where various species of *Fabaceae* are growing. The numbers appear to be declining. There have been years with invasions comprising thousands of individuals, such as 1947 and 1964; the last time was 1992, but the numbers reported then were considerably lower.